

LBRIS

We know
books

George Weigel

LECTȚIA SPERANȚEI

**Surprinzătoarea mea viață alături de
Sfântul Papă Ioan Paul al II-lea**

Traducere din limba engleză și note de
Ana-Maria Botnaru

Galaxia Gutenberg
2025

O cină care mi-a schimbat viața	11
COINCIDENȚĂ ȘI PROVIDENȚĂ.	15
Postul mare din clasa a treia	
Baltimore, 1960	17
Primii pași în filozofie	
Baltimore, 1969-1973	19
Contestarea Conciliului	
Toronto, 1973-1975	22
Ucenic al cuvântului	
Seattle, 1975-1984	26
Un loc chiar pe primul rând	
New York și Baltimore, octombrie 1979	32
La castel	
Washington, 1984-1985	35
Ultimii ani ai Războiului Rece	
Washington, 1985-1989	39
Cepp, diplomație și <i>Centesimus Annus</i>	
Washington și Copenhaga, 1989-1991	43
LUMI NOI	49
În bârlogul ursului	
Moscova, octombrie 1990	51
Vaticanist începător	
Roma, mai 1991 și martie-aprilie 1992	54
„Ai cumva strămoși polonezi?”	
Varșovia, Cracovia, Gdansk și Tarnow, iunie 1991	60
Pilsner la halbă și martirii-mărturisitori	
Praga și Bratislava, octombrie 1991	66
În Alpi	
Liechtenstein, iulie 1992	70
<i>Così giovane</i>	
Roma, noiembrie 1992.	72
După Revoluție	
Roma și Polonia, 1993-1994.	74

O biografie ratată	
Washington și Roma, primăvara anului 1995	80
Gramatica libertății	
New York și Baltimore, octombrie 1995	84
MARTOR DIN INTERIOR.	87
<i>Mandatum scribendi</i>	
Washington, ianuarie 1996.	89
„Asta e de la sine înțeles...”	
Roma, martie 1996.	91
Mai rău decât Soljenițin	
Cracovia, iulie 1996	94
„Întotdeauna a fost vorba de «ei» și de «noi»”	
Roma, septembrie 1996	97
Omul de neînlocuit	
Roma, 1996-1999	100
O scară în spirală	
Roma, decembrie 1996	105
Profesoară particulară, traducătoare, bibliotecară, călugăriță	
Roma, februarie-octombrie 1997	108
„A fi umilit de cel rău” și pseudo-Lenin:	
Roma, ianuarie 1997	113
Gruparea de la Curie	
Roma, 1996-1999	118
„Ceva care este de folos pentru Biserica Universală”	
Roma, martie 1997.	136
Polonia lui Wojtyła în profunzime	
Varșovia, Cracovia și Lublin, aprilie 1997	138
Negocierile între Sfântul Scaun și Israel	
Austin, mai 1997	149
Din nou în Polonia	
Cracovia, iunie 1997	151
Cămile pentru fice...?	
Cracovia și Paris, august 1997.	153
Polonia de pe Potomac	
Washington, 1997-1998	155
Arhitectură literară	
Charleston, septembrie 1997.	159

„Cine e Bob DEE-Lahn?”	161
Roma, septembrie 1997	161
„Te simți mândru că ești american?”	
Roma și Viena, noiembrie-decembrie 1997	163
Insula-închisoare	
Cuba, ianuarie 1998	169
„Ce faci aici? Tu nu ești din Milwaukee...”	
Roma, martie 1998	174
„Joan sau Gwyneth?”	
Roma, aprilie 1998	176
„E un izvor de lumină”	
Roma, aprilie 1998	178
„Încărunțești”	
Polonia și Roma, iulie-decembrie 1998	182
Punerea sub acuzare [a președintelui Clinton]	
Washington, iulie 1998-februarie 1999	190
Ultima turnantă	
Washington și Roma, ianuarie-iunie 1999.	192
JUBILEUL ȘI CĂLĂTORIA PELERINILOR	195
O lungă îmbrățișare	
Roma, septembrie 1999	197
La drum Statele Unite, Canada, Europa	
octombrie 1999-ianuarie 2000	200
Înțelepciunea întruchipată	
Ierusalim, martie 2000	205
Înapoi în Polonia	
Varșovia, Gdańsk, Poznań, Wrocław și Cracovia, mai 2000 . . .	210
Lusitania și Oz	
Portugalia și Australia, iunie și octombrie 2000.	212
Erasmus, minunații Pirinei spanioli și un raport către Papă	
New York, Pamplona și Roma, noiembrie-decembrie 2000 . . .	214
VIA CRUCIS	219
Sub cupola aurie	
Notre Dame, februarie 2001	221
Abraham Lincoln în ținută pontificală de ceremonie	
Roma, februarie-martie 2001	223
Bere Guinness la rece, Michael Jackson, onorați membri [ai Parlamentului] și jurnaliști nemulțumiți	
Irlanda, Anglia și Scoția, martie 2001	227

Ben-Hur și Papa	
Roma, mai 2001	230
Noua dezordine mondială	
Roma, octombrie-noiembrie 2001	234
Postul cel lung	
Roma, Portugalia, Toronto și Germania, 2002	241
Criza irakiană	
Washington și Roma, ianuarie-aprilie 2003	252
Noaptea întunecată și jubileul de argint	
Roma, octombrie 2003	255
T.S. Eliot și cum se strică o poveste bună	
Roma, decembrie 2003	257
„Le-am dovedit că nu au dreptate!”	
Roma, decembrie 2004	259
Stațiunea a XIV-a	
Roma, martie-aprilie 2005	262
MISIUNEA CONTINUĂ	273
O comoară de secrete	
Polonia și Roma, 2007-2008.	275
Beatificarea și reconsiderarea unei vieți	
Roma, 2006-2008	282
Promisiune îndeplinită	
Washington și Polonia, 2010-2012	285
Lecția speranței.	287
Mulțumiri	291
Indici	293

COINCIDENȚĂ ȘI PROVIDENȚĂ

La 12 mai 1982, când a ajuns la sanctuarul marian de la Fatima pentru a aduce mulțumire că i-a fost cruțată viața în atentatul din anul precedent, Ioan Paul al II-lea a spus: „În planurile Providenței nu există coincidențe”. Acest enunț lapidar rezumă concepția sa despre felul în care Dumnezeu acționează în lume și în istorie.

Mare parte din ceea ce trăim de-a lungul vieții poate părea simplă întâmplare sau coincidență. Unii cred că este o simplă coincidență, că în ziua când Mehmet Ali Agca a tras asupra lui Ioan Paul al II-lea rănindu-l grav era sărbătoarea liturgică a Sfintei Fecioare de la Fatima. Însă Ioan Paul al II-lea nu vedea lucrurile astfel: pentru el, istoria mântuirii era istoria lumii interpretată până la ultimele sale consecințe. În istoria mântuirii – acel miez al istoriei lumii în care planurile lui Dumnezeu sunt duse la îndeplinire prin acțiunea harului divin în viețile oamenilor – nu există nici întâmplări și nici coincidențe. Ceea ce pare a fi pură întâmplare sau simplă coincidență nu este altceva decât o ipostază a Providenței pe care încă nu o putem înțelege.

Karol Wojtyła, care avea să devină Ioan Paul al II-lea, a meditat îndelung asupra coincidenței și Providenței. În *Gift and Mystery* [*Dar și mister*], volumul de amintiri despre vocația sa, îl menționează pe Jerzy Zachuta, un coleg din seminarul clandestin, alături de care slujea ca ministrant la Liturgiile celebrate de Arhiepiscopul Adam Stefan Sapieha, în timpul ocupației naziste a Cracoviei, în

cel de-al Doilea Război Mondial. Într-o zi, Zachuta nu a mai venit la Liturghie. După Liturghia din zorii zilei, Wojtyła s-a dus acasă la prietenul său și a aflat ce se întâmplase: în noaptea precedentă, cei de la Gestapo veniseră și îl arestaseră pe Jerzy Zachuta, care a fost ulterior împușcat. Ioan Paul al II-lea scria, aproape cincizeci de ani mai târziu: „Uneori mă întreb: de ce atâția tineri de vârsta mea și-au pierdut viața, iar eu trăiesc? Astăzi știu că nu a fost vorba de o pură întâmplare”.

Aceeași convingere – că nimic nu e la voia hazardului – explică de ce Ioan Paul al II-lea a venit la Fatima la un an după ce fusese împușcat în Piața Sf. Petru. Pentru unii e o simplă coincidență că atentatul a eșuat, deși era implicat un asasin profesionist care a tras de la mică distanță – la 13 mai 1981, ziua comemorării liturgice a Sfintei Fecioare de la Fatima. Dar Ioan Paul al II-lea a ajuns să înțeleagă cu totul altfel atât propria viață, cât și istoria. „O mână a apăsat pe trăgaci și o alta a deviat traiectoria glonțului”, a spus el în repetate rânduri. Providența, acționând prin Sfânta Fecioară, și nu regulile balisticii, a condus glonțul astfel încât să ocolească aorta abdominală cu câțiva milimetri. Viața i-a fost cruțată și nu fără motiv. Papa avea de îndeplinit o misiune, iar Dumnezeu istoriei a avut grijă ca Wojtyła să o poată duce la bun sfârșit.

Experiența de a-l studia pe Ioan Paul al II-lea și viața sa mi-a deschis o nouă perspectivă asupra evenimentelor din propria-mi viață care odinioară păreau a fi simplă întâmplare sau pură coincidență, dar pe care am ajuns să le consider ca fiind o pregătire timpurie pentru misiunea de a deveni biograful Papei. Prima dintre aceste întâmplări neîntâmplătoare s-a petrecut devreme, chiar înainte de a împlini nouă ani. Altele au avut loc de-a lungul următoarelor trei decenii. Fiecare dintre ele constituie o piesă dintr-un puzzle, la capătul căruia am ajuns să-l cunosc pe Papa Ioan Paul al II-lea și să devin biograful lui.

Postul mare din clasa a treia Baltimore, 1960

În septembrie 1957, intram în școala de lângă Catedrala din centrul orașului Baltimore. Edificiul din cărămidă roșie din West Mulberry Street nr. 7 a fost construit în 1830, iar școala era lângă Catedrala Adormirii Maicii Domnului, o capodoperă a stilului clasic, proiectată de marele arhitect Benjamin Latrobe, unul dintre primii arhitecți ai Capitoliului.

Școala cu clasele I-VIII ce ținea de catedrală se afla sub conducerea Surorilor de Notre Dame, un ordin religios înființat în Bavaria și care înflorise în Statele Unite începând cu mijlocul secolului al XIX-lea. Când am ajuns eu acolo, cea mai bătrână dintre surorile înveșmântate în negru și purtând vâl alb era Sora Mary Grace, considerată un soi de Matusalem, fiindcă se afla acolo de pe vremea Cardinalului James Gibbons care murise în 1921 – distanța temporală între ea și marele cardinal era identică cu aceea dintre mine și Jimmy Carter sau Ronald Reagan, astăzi. În orice caz, și în ciuda faptului că în zilele noastre în cultura de masă² ridiculizarea călugărițelor este la modă, am amintiri frumoase despre surorile de la școala Catedralei. Sora Mary Moira, învățătoarea mea din clasa întâi, era o femeie blândă care ar fi fost capabilă să învețe și un dulap să citească și am păstrat legătura timp de decenii cu învățătoarele din clasa a doua și a treia.

Însă, din perspectiva anticipatorie a vieții mele lângă Ioan Paul al II-lea, la niciuna dintre ele nu mă gândesc, ci la directoarea școlii – Sr. Mary Euphemia.

În 1960, Miercurea Cenușii a căzut pe 2 martie și cu câteva zile înainte de a intra încolonați în catedrală pentru a primi pe frunte cenușa penitențială, Sora Euphemia a anunțat că, în cele șase săptămâni din Postul Mare, elevii fiecărei clase se vor ruga pentru convertirea unui dictator comunist. Noi, cei din clasa a treia, speram să cadă sorții pe prim-ministrul sovietic Nikita Hrușciiov – acesta fiind singurul dictator comunist de care auzisem vreodată. Însă acesta fusese rezervat, pesemne, grupului select al celor din clasa a opta. Dezamăgirea plutea în aer, iar în Miercurea Cenușii a lăsat loc stupefacției când Sr. Florence a scris pe tablă, cu majuscule, numele tipului de care urma să ne ocupăm în următoarele șase săptămâni: W-L-A-D-Y-S-L-A-W G-O-M-U-L-K-A. Sunt convins că nici colegii mei de origine poloneză nu aveau habar cine e ticălosul ăsta. Deși nu-mi amintesc cum i-am pronunțat numele în următoarea lună și jumătate, când ne-am rugat pentru convertirea sa, aș paria că i-am pronunțat greșit.

² Cultura omului contemporan obișnuit, spre deosebire de „cultura înaltă” a erudiților, a universitarilor, a specialiștilor.

Dacă mi-ar fi spus cineva că peste vreo trei decenii aveam să scriu cărți în care voi sublinia rolul complex al lui Wladyslaw Gomulka în istoria poloneză postbelică, aș fi crezut că autorul „profeției” e nebun de-a binelea. Și ce să vezi? Exact așa a fost. Și vă rog să nu îmi spuneți că acele săptămâni din Postul Mare al anului 1960, de rugăciune pentru convertirea tovarășului Gomulka, – aparent rămase fără răspuns – nu au sădit sămânța din care aveau să înflorească pasiunea mea pentru istoria și literatura Poloniei și hotărârea de a spune povestea celui care atunci era episcop auxiliar de Cracovia și pe care, complet idioți!, Gomulka și acoliții lui și-au imaginat că îl pot manipula după cum au chef fiindcă nu era decât un intelectual cu înclinații mistice.

Primii pași în filozofie Baltimore, 1969-1973

Prima biografie completă a lui Ioan Paul al II-lea scrisă în limba engleză o datorăm lui Tad Szulc, un jurnalist cu vastă experiență. Cartea suferă de numeroase lacune, între care menționez o evidentă lipsă de interes pentru formidabila viață intelectuală a lui Ioan Paul al II-lea. Însă, asupra acestui aspect, poate că Szulc, care a decedat în 2001, ar trebui să fie absolvit postum: Wojtyła-filozoful nu este ușor de citit, iar a pătrunde în mintea și gândirea lui de filozof era practic imposibil pentru cineva care nu avea o pregătire academică în domeniu. Iar asta mă aduce la Colegiul Seminarului St. Mary, departamentul de licență în arte liberale ale Seminarului St. Mary și al Universității din Baltimore, unde am studiat între 1969 și 1973, luându-mi licența în filozofie.

Nu eram pasionat de studiul filozofiei când am intrat la colegiu în toamna anului 1969. Dar, fiind seminarist, studiul filozofiei era obligatoriu pentru a urma studii de teologie și, în orice caz, filozofia era singura licență pe care o puteam obține la [Seminarul] St. Mary pe vremea când părinții m-au condus cu mașina în Maiden Choice Lane nr 711 din cartierul Catonsville din Baltimore pentru a-mi începe studiile universitare. Așa încât, indiferent ce avea să iasă de aici, am optat pentru filozofie.

Și s-a dovedit a fi o alegere bună.

Mi-a luat cam două săptămâni din cursul obligatoriu de introducere în filozofie, obligatoriu pentru toți studenții din anul I – Filozofia Omului³, așa cum era intitulat în acea epocă incorectă politic – ca să descopăr entuziasmul intelectual al gândirii abstracte. Erau două texte la curs, ambele scrise de un preot augustinian olandez, Părintele William Luijpen care, nici atunci, nici acum, nu poate fi considerat un mare filozof. (După patru decenii păstrez încă în memorie unele expresii ale sale, exaltate și deranjante: „Ah, chemarea Tu-ului Absolut!”⁴) Spre meritul său, Pr. Luijpen, care cunoștea bine toate curentele filozofiei contemporane, nu a abandonat niciodată convingerea că rațiunea este capabilă să ajungă la adevărul lucrurilor. Din acel amestec năucitor de clasic și modern, Luijpen a creat ceea ce el numea „fenomenologie existențială”: o cale de a ajunge la adevăr nu de sus în jos, așa cum procedaseră filozofii clasici, ci, așa-zicând, de jos în sus.

³ „Man” (în engl., în orig.) înseamnă atât „om”, cât și „bărbat”, de aici aluzia ironică a lui Weigel la ideologia corectitudinii politice (și a feminismelor care sunt miezul ei tare).

⁴ Sintagma îi aparține lui Gabriel Marce(1889-1973), filozof, dramaturg, editor, critic literar, teatral și muzical francez.

Indiferent unde-l situăm între gânditorii catolici moderni, impactul său asupra mea poate fi comparat cu un șoc electric intelectual. Dacă ar fi să recitesc astăzi cărțile sale, pesemne aş râde discret – dar ar fi un râs amical, nicidecum disprețuitor, fiind el mi-a deschis o lume ale cărei aventuri nu mi le-aș fi putut închipui: aventura gândirii abstracte disciplinate. Acest entuziasm a continuat să fie întreținut de profesori minunați, fiindcă studiul filozofiei la Colegiul Seminarului St. Mary, care și-a închis porțile la câțiva ani după ce am absolvit, a fost asemenea unui bec care strălucește cel mai tare la sfârșit.

Părintele Thomas „Butch” Leigh, SS, un om de o blândețe extraordinară, ne-a trecut pe noi, începătorii, prin Luijpen, și așa m-a făcut să mă îndrăgostesc de filozofie. James Anderson ne-a dus în peștera lui Platon și ne-a scos de acolo, către înălțimile luminoase, scaldate în soare, ale lui Aristotel. În anul I, un seminar de filozofia matematicii m-a făcut să iubesc matematica într-un fel pe care îl credeam imposibil de când m-am împotmolit la cursul de algebră din liceu.

Doi profesori ies în evidență, fiindcă influența lor asupra mea a avut urmări semnificative când a venit vremea să pătrund adânc în gândirea lui Karol Wojtyła.

Francis Kane m-a inițiat în opera filozofilor europeni moderni care au avut un impact major asupra lui Wojtyła, inclusiv Edmund Husserl, părintele fenomenologiei. Cursul său cuprindea toată istoria filozofiei, deci împreună cu Kane i-am citit pe autorii empirismului englez, pe specialiștii contemporani în analiza limbajului și pe filozofii politici, de la Platon și Aristotel până la Hegel, Marx și Mill, cu opriri scurte pe parcurs, la Augustin, Hobbes și Rousseau. Cursul său de metafizică m-a inițiat în „plăcerea” de a-l citi pe Immanuel Kant.

John Donovan mi-a predat Fichte, Schelling și Hegel, dar, mai presus de toate, m-a familiarizat cu Toma de Aquino, pe care, după Vatican II, numeroase facultăți de profil l-au aruncat peste bord, considerându-l o vechitură insuportabilă. În anul IV, Donovan mi-a asigurat o temelie solidă în gândirea Doctorului Angelic, un respect de-o viață pentru realizările intelectuale ale Sfântului Toma și, astfel, o oarecare înțelegere a bazelor pe care se edifica proiectul filozofic al lui Ioan Paul al II-lea.

Eram încântat de provocarea intelectuală a filozofiei. Același lucru se întâmpla și în privința teologiei, pe care am decis să o studiez după licență, ca laic, fiindcă am înțeles că vocația mea nu este preoția. Aveam să înțeleg că aceste două pasiuni intelectuale erau legate între ele. Există teologi care scriu de parcă nu au studiat deloc filozofie – și asta se vede, de regulă în confuziile pe care le fac. Am avut noroc să înțeleg încă din primii ani că filozofia este esențială dacă vrei să faci teologie în mod serios și așa a fost mereu – încă de la prima sinteză între gândirea biblică și cea greacă, la sfârșitul secolului al II-lea d. Cr. Apoi

există teologi care sunt formați, mai exact deformați, de filozofie – iar atracția lor față de abordări sau sisteme filozofice inadecvate (sau false) se vede, în mod nefericit, în teologia pe care o produc.

A înțelege această legătură între filozofie și teologie – între presupuziții unori nearticulate și teologizări – a însemnat pentru mine mai mult decât o bună igienă intelectuală. Fiindcă nu ai cum să înțelegi magisteriul lui Ioan Paul al II-lea – învățătura sa în calitate de papă – dacă nu cunoști noțiunile elementare ale poziției sale filozofice și instinctele sale filozofice, în general. Nici nu poți să înțelegi critica lui Ioan Paul al II-lea la adresa unor teologi moderni și contemporani dacă nu te lupți cu critica sa de filozof la adresa unor poziții filozofice pe care el le considera că stau la baza unor teologii greșite. Asta este cât se poate de limpede, bunăoară, în critica sa la adresa acelor forme de teologie a eliberării pe care el le-a socotit bazate pe filozofia marxistă a istoriei. Dar e tot atât de adevărată în critica sa față de anumite curente în teologia morală catolică de după Vatican II pe care le-a considerat false sub raport filozofic înainte ca ele să ducă la necazuri și complicații în plan teologic și pastoral.

Niciuna dintre aceste fructificări a ceea ce învățasem la Seminarul St. Mary nu era cu puțință de imaginat la 20 mai 1973, când Cardinalul Lawrence Shehan mi-a înmănat diploma de licență. Dar temelia fusese pusă. Privind în urmă, sunt foarte recunoscător că scepticismul meu adolescentin legat de filozofie și de utilitatea ei în Biserica contemporană a fost atât de repede depășit în septembrie 1969 și atât de decisiv în cei patru ani care au urmat.